campo, que son diagnósticos fiables y bases sólidas sobre las que definir y vertebrar las políticas de normalización lingüística.

Nos parece digno de destacar la ilusión y perseverancia con la que el autor ha llevado a cabo este trabajo, teniendo en cuenta además que no ha contado con ninguna ayuda institucional. Muchas veces estos trabajos individuales y desinteresados de técnicos e investigadores resultan fundamentales para analizar el estado y evolución de la lengua. El trabajo de J. M. Aymá requiere mucho esfuerzo y dedicación. Sería importante, de cara al futuro, que esta línea de investigación tuviera el apoyo de organizaciones e instituciones, ello posibilitaría que los datos obtenidos estuvieran al alcance de más técnicos de normalización lingüística y garantizaría la continuidad de las mediciones.

El Clúster de Sociolingüística de Euskal Herria considera que las mediciones descritas es este trabajo por J. M Aymá tienen muchos puntos en común con las mediciones mediante observación de uso del euskera y, de cara al futuro, nos gustaría establecer lazos de colaboración para que nuestras experiencias se enriquezcan mutuamente.

Emili Boix-Fuster. **Català o castellà amb els fills? La transmissió de la llengua en famílies bilingües a Barcelona**. Sant Cugat del Vallès: Editorial Rourich. 2009.180 pàg. ISBN 978-84-7705-174-9

Mireia Galindo Solé*

Emili Boix, amb el volum *Català o castellà amb els fills? La transmissió de la llengua en famílies bilingües a Barcelona*, ens vol fer partícips de les conclusions més rellevants d'una recerca sobre les ideologies lingüístiques en parelles lingüísticament mixtes de l'àrea de Barcelona. Què parlen i com perceben el què parlen, quins marcs d'identificació tenen, i quina és la vitalitat etnolingüística en aquests micromons bilingües són alguns interrogants que van rebent resposta en les pàgines d'aquest llibre. Una resposta forçosament calidoscòpica, perquè, com assenyala Boix, «la resposta sinòptica no existeix».

El llibre s'enceta amb un exemple de les dinàmiques lingüístiques en famílies bilingües: una esquela necrològica apareguda a la premsa il·lustra la tendència

* Mireia Galindo, professora d'ensenyament secundari i membre del Centre Universitari de Sociolingüística i Comunicació (CUSC-UB).

abassegadora en parelles lingüísticament mixtes de relacionar-se entre elles en castellà. L'exemple, a més de ser un preludi dels resultats de la investigació, és una bona mostra del que farà Boix al llarg del volum: de la mateixa manera que extreu informació sociolingüística d'una simple esquela, traurà tot el suc possible de les paraules dels entrevistats, dels seus silencis, del que diuen, del que rectifiquen i del que no diuen. La quotidianitat del tema que tracta, i els exemples planers amb què il·lustra la teoria, no ens han de fer pensar que sigui una obra de lectura fàcil: escrita amb la voluntat de ser un assaig, desenvolupa una anàlisi de les dades complexa. Els resums al final de cada apartat ajuden a seleccionar la informació més important. Vegem, ara, com s'articula l'obra.

En el primer capítol, més dens del que es podria esperar d'un apartat introductori, s'hi descriu la situació actual de contacte de llengües al domini lingüístic com el resultat de dos processos: d'una banda, un procés de substitució de la llengua catalana per la castellana i, de l'altra, un procés de desplaçament lingüístic a causa de moviments migratoris massius de població exògena. Aquesta retrospectiva històrica (ambiciosa, si es té en compte que abasta tot el domini lingüístic català) es completa amb l'anàlisi del paper de la transmissió lingüística intergeneracional en la continuïtat o la substitució d'una llengua, un paper destacadíssim i crucial.

És per això que, ja al capítol 2, s'insisteix en la necessitat d'estudiar, mantenir i recuperar els usos *in vivo*, més espontanis, per sobre dels usos *in vitro*, més institucionalitzats. En aquest mateix apartat, Boix presenta el marc teòric, conscient que «sense un cos teòric mínim, un tema com el de les parelles lingüísticament mixtes pot esdevenir un enfilall inacabable d'anècdotes, de raons i d'emmascaraments». L'economia dels intercanvis lingüístics, de P. Bourdieu, i la visió dels grups etnolingüístics, de F. Barth, constitueixen els dos models que «han estat especialment estimuladors en aquest treball». El primer es basteix dels conceptes d'*habitus* («la propensió a dir determinades coses, una competència lingüística determinada i la capacitat social de fer servir aquesta competència») i de *mercat lingüístic* (que «pren la forma de sancions i censures, i que defineix tant el que es pot dir com el que no es pot dir»). Les mancances —ben assenyalades en el llibre— del model de Bourdieu se supleixen combinant-lo amb la visió situacional de l'etnicitat de Barth (estudia «situacions i processos en què els grups es troben en interacció»).

A partir d'aquí, s'entra en la investigació duta a terme. En els capítols 3 i 4 s'expliciten els objectius i la metodologia. L'univers estudiat són membres de parelles lingüísticament mixtes amb infants en edat escolar (de 3 a 15 anys).

El disseny de la mostra preveu que pertanyin a classes populars i mitjanes, perquè «és difícil arribar a la resta de sectors socials». Malgrat això, a mesura que es va descabdellant la recerca, el lector observa que la classe mitjana-alta hi és força representada. La metodologia és qualitativa: entre 1993 i 2006, se'ls van fer 79 entrevistes semidirigides, en què s'explicaven històries de vida. Com a bon investigador, Boix assenyala abastament els desavantatges d'aquesta metodologia, i també algun avantatge, tot i que el desenvolupament de l'estudi ja deixa entreveure que els *pro* són força més dels ressenyats. En qualsevol cas, no pretén «recollir dades representatives, sinó arribar a descobrir constants discursives en la percepció sociolingüística dels parlants —ens interessen més els coms i els perquès que no pas els quès».

Els resultats de la recerca constitueixen el gruix del volum. Hi combina l'anàlisi de les dades, que il·lustra amb fragments transcrits dels enregistraments, amb la contextualització històrica. Les següents paraules de Boix il·lustren com n'és de difícil resumir en un parell de paràgrafs les conclusions de la investigació: «No creiem que hi hagi cap sinopsi que pugui captar l'entrellat de factors simultàniament, que pugui incloure la lògica simfònica de les coses.». No obstant això, aquí n'apuntem les idees més rellevants, a manera de tastet.

El capítol 5 s'enceta amb un apartat dedicat a les fronteres etnolingüístiques. Els fragments seleccionats mostren que els entrevistats distingeixen clarament dos grups etnolingüístics, els *catalans* i els *castellans*, que identifiquen amb els qui tenen el català o el castellà com a llengua principal, i manifesten dues reaccions davant aquestes fronteres: la radicalització (que fa que uns se sentin diferents i oposats als altres, «uns bitxos raros») o la integració (quan passen a parlar i a sentir-se com un de l'altre grup, per «deixar de ser uns bitxos raros»).

A continuació, Boix va desgranant els contextos socials i les ideologies lingüístiques dels informants a partir de dues variables: la classe social i la llengua d'ús principal. A grans trets, es conclou que les classes populars catalanoparlants defensen una posició pragmàtica, que afavoreix l'adaptació al castellà, la llengua de l'ambient social més immediat; en les classes mitjanes la lleialtat lingüística és un xic superior. Per a les classes populars castellanoparlants, l'aprenentatge i l'ús del català simbolitza distinció, una distinció que es reconeix i s'empaita o s'invalida i s'impugna.

En el següent punt, *passat, present i futur* de les parelles lingüístiques, es fa palès que la llengua de relació de la parella és sempre el castellà, i que la pau-

ta més habitual, transmetre als fills ambdues llengües, cada progenitor la seva, és una decisió poc conscient («no crec que es pensi, és una cosa que et surt, no vam fer cap plantejament», diu una de les informants). Pel que fa al futur, la majoria explicita que el català serà útil als seus fills, per ascendir socialment o per ser més *normal* a Catalunya, i alguns mostren reticències vers la pressió catalanitzadora de les institucions. De la pressió castellanitzadora, social i institucional, no en diuen gairebé res.

Quan s'analitzen les representacions de l'ús lingüístic a l'escola, el primer que s'observa és que els pares es limiten a comptar les hores en què s'imparteixen classes en una i altra llengua, i es mostren inquiets pel presumpte desconeixement que els seus fills tenen del castellà, sobretot escrit. Es conclou el capítol alertant del domini mediàtic de què gaudeixen les visions anticatalanistes, i reclamant que els pares rebin més informació sobre la política lingüística escolar.

Aquesta demanda enllaça amb el capítol final, les *conclusions*, on l'autor suggereix algunes possibilitats més d'intervenció en els usos lingüístics: fer campanyes serioses per aconsellar i informar els pares de famílies multilingües sobre les llengües que es transmeten al fills, ampliar i coordinar la recerca en transmissió lingüística, i mostrar clarament que mantenir el català en l'àmbit familiar és clau per assegurar el futur d'aquesta llengua. Tot plegat, amb el desig «de despertar l'acció i la mobilització» de la societat.

En definitiva, el lector es trobarà davant una obra amb un cos teòric important, amb una anàlisi aprofundida i exemplificada, i que desenvolupa un tema crucial per al futur de la llengua catalana: el manteniment (o la pèrdua) de la transmissió lingüística intergeneracional, un aspecte clau en el camí de la normalització (o substitució) lingüística. Aquest darrer aspecte és el que ens fa acabar aquestes ratlles manllevant el següent fragment del llibre: «com va advertir el veterà Fishman, la llengua a la família, al veïnat i a les associacions i xarxes socials més properes a l'individu és com una teranyina que ha costat segles de construir, però que es pot desfer en poques generacions. Cal un esforç i mobilització socials gegantins per recuperar aquestes funcions privades, un cop perdudes».